

Selv på fallemmen avviste tyske toppledere forræderianklagene mot Vidkun Quisling

JODL: «Jeg tror ikke Quisling kan bebreides dårlige hensikter».

ROSENBERG: «Quisling håpet å kunne arbeide sammen med Kongen».

KEITEL: «Så vidt jeg vet brakte ikke Quisling med seg noen planer».

Fortsatt er det folk her hjemme som svever i den villfarelse at Vidkun Quisling spilte en rolle under tyskerens besettelse av Norge og forberedelsene til denne.

Vitneavhør som ble foretatt i Nürnberg i august 1945 fastslår med all tydelighet at dette ikke stemmer.

Avhørene ble besørget av den amerikanske oberst John H. Amen.

De gjaldt folk som var tiltalt som krigsforbrytere og visste at det ville bli nedlagt påstand om dødsdom over dem. Det ville være mer enn menneskelig om de forsøkte

av all makt å velte skylden over på andre, så meget mer som de ikke fikk rede på bakgrunnen for forhørene.

Eksempel:

Rosenberg: Jeg ønsker å vite om jeg er tiltalt eller et vitne nettopp nå.

Amen: De er her for å svare på spørsmål og ikke for å spørre. Svar på spørsmålene og kom ikke med noen andre opplysninger.»

Tonen i forhørene er heller ikke slik at den kunne inspirere til noen særlig tillit:

Amen: Lever Deres kone?

Rosenberg: Min kone og datter lever, men jeg har

ikke hørt noe fra dem.

Amen: Hvor gammel er Deres datter, hvis hun ennå lever?

Rosenberg: 15 år.»

Tenk om spørsmålet hadde lydt: I hvilket år ble Deres datter født? Men det ville kanskje ikke gitt den rette «psykologiske forberedelse» for forhøret!

Amen: Leser De tysk?

Rosenberg: Hvorfor?

Amen: De er her for å svare på spørsmål og ikke for å spørre. Leser De Tysk?

Rosenberg: Ja, selvfølgelig.

Amen: Les avsnittet

høyt.»

Amen: Jeg vil slutte nå inntil imorgen. Tenk over disse ting i natt, og hvis De ikke er mer villig til å fortelle sannheten enn De har vært i dag, vil det antagelig gå meget stygt med Dem.»

Til tross for denne truende tonen kan jeg ikke se at det har lyktes å få noen av de avhørte til å innrømme noe landsforræderi fra Quislings side, skjønt det utvilsomt må ha forekommet dem at det ville vært til deres fordel om de hadde kunnet gjøre det. Jeg siterer noen pasasjer i fleng:

Om sine dagboknotater sa Rosenberg: «De var alle korte notater som jeg aldri har prøvet etter at jeg skrev dem. De var alle korte inntrykk som sedvanligvis gjøres i en dagbok.» Senere: «Jeg hadde et politisk oppdrag og talte således om den politiske situasjon med Quisling. Den militære side talte man imidlertid aldri til meg om.»

Et annet sted: «Jeg var aldri tilstede ved noe møte mellom Der Führer og Quisling.

Amen: Var De tilstede på det møtet det henvises til i

Forts. side 8 ➡

Lloyds regnet ikke Norge som krigførende

Er dokumentert gjennom Nortraships forsikringskontrakter

En norsk foretningmann, A.S. (fullt navn i redaksjonen) oppholdt seg på slutten av 1950-årene i London.

Han gjorde her undersøkelser om forsikringsstatus for norske skip som under direksjon av Notraship seilte for de allierte under krigen.

En av nordmannens forbindelser, major Routley, kunne her yte utmerket hjelp i det han hadde nære kontakter i «Institute of Advanced Legal Studies, University of London» som hentet inn fakta fra en tidligere høytstående tjenestemann i

«Government War Risks Insurance Office». Vedkommende gikk etter krigen over i ledende stilling i det ansette forsikringselskap

Kaye, Son & Co. (insurance) Ltd, London.

Han ble her forelagt et brev (notat) som A.S. hadde skrevet, - og dette ble besvart, stilet til major Routley. (*Folk og Land* har fotografert av dette brev, som på grunn av tidens tann ikke vil komme klart nok frem i trykken)

Vi gjengir her nordmannens spørsmål og det følgende svar. (begge brev oversatt til norsk)

Brevet (notatet fra nordmannen:

I 1940 etablerte den norske exilregjering i London et rederi, Nortraship, som disponerte under den norske regjering direkte kontroll.

Alle norske skip utenfor de besatte norske områder ble ledet av Nortraship ifølge en forordning av regjeringen. Nortraship assurerte alle sine skip hos Lloyds i London.

Nu er spørsmålet?

Ble forsikringskontraktene mellom Lloyds og Nortraship inngått på det grunnlag at de norske fartøyer var nøytrale skip?

eller ble assurancepremiene fastlagt på den basis at de norske skip var fiendeskip fra tysk synsvinkel og derfor utsatt for forhøyet krigsrisiko?

Med andre ord:

Var forsikringsgrunnlaget for norske skip det samme

Forts. side 8 ➡

Ytringsfriheten og privatlivets fred

Kjell Blich Schreiner

Forlagsdirektør Henrik Groth hadde for 25 år siden en artikkel i et av våre seriøse tidsskrifter, hvor han tok opp spørsmålet om vi ikke stilte for store krav til journalister og forfattere når det gjaldt «privatlivets fred». Begrepet hadde uklare grenser, mente han, og pekte på at det for ham hadde vært en hindring for det frie ord.

Artikkelen hans var interessant, - og jeg tillater meg å gjengi en del av den:

- Er vi i Norge mer kuldskjære enn andre folk, frykter vi sannheten om menneskelige forhold som noe særlig pinlig? Sikkert er det at tradisjonen i andre land skiller seg fra vår. Det gjelder både beskyttelsen av men også av de døde minner.

For en tid siden så vi på

TV en beundringsverdig film om president Roosevelt i den selebre serie: Presidentportrettet». Alle slags myndigheter i USA hadde lagt godviljen til for å muliggjøre filmen. Meget gripende og nærgående dramatisk ble Roosevelts erotiske feilsteg beskrevet - både hans overrumplede unge elskerinne (som hemmelig dukket opp igjen ved presidentens dødsleie) og Eleanors fortvilelse. Eleanor ville skilles, men ofret seg for presidentkandidatens valgkampanje, og levde siden i et tilsynelatende resignert ekteskap. (forbinder ikke dette oss med et annet nålevende presidentpar? red. anm.)

En flyktig tanke meldte seg: Hvordan ville vi i Norge ha forholdt oss til en tilsvarende film om Christian

Forts. side 8 ➡

Var bordingen av «Galtesund» berettiget?

Og hvorfor ble offiserene bakkbundet og ført bort?

Per Reidar Foss

Tiden skulle vel nu forlengst være kommet til at man tør fremsette noen saklige spørsmål vedrørende den begivenhet som inntraff hin marsdag i 1942 da passasjerskipet «Galtesund» ble kapret og ført til England. Den er hittil registrert utelukkende som en dåd - uten at den kommenteres nærmere, nemlig; hvorfor var den påkrevd? Det moralske mot har her sviktet, - et mot som ofte krever større styrke enn det fysiske.

Spørsmålet er igjen blitt aktuelt etter at det er på tale å filme begivenheten, men det lå også usagt på manges tunge etter Eiliv Hauges bok (1955, «Mannen som stjal «Galtesund»). Det turde ennu ikke komme til uttrykk.

Nevnte bok leste jeg med stor interesse fordi jeg på «Galtesund»s siste tur var passasjer ombord, men etter

en rask beslutning gikk av i Flekkefjord for å ta jernbanen til Stavanger.

I Hauges bok er et par avsnitt av særlig interesse. Vi leser om hvordan aksjonslederne tropper opp i kapteinens lugar med et barskt «Hands up» og melder at skipets kommando er overtatt av dem. Der ble han under sterk, men nytteløs protest bastet og bundet på hender og føtter.

Vi leser videre at det samme «Hands up» møtte de tre menn i styrehuset, nemlig førstestyrmannen, losen og rorgjengeren. Mens disse siste ble dekket med revolver ble styrmannen bakkbundet og ført bort. «Uten protest fulgte styrmannen (Tharaldsen) med Skinnarland ned i salongen». Hva mer kan vi lese, jo:

«Kaptein Knudsen var meget bekymret, og det kan ingen undre seg over. Hans nasjonale innstilling var det

ikke grunn til å tvile på. Han hadde ansvar overfor Arendals Dampskibsselskab som han hadde seilt for i mange år. Den ruten «Galtesund» gikk i, tjente i særlig grad norske interesser. Han mente bare å gjøre sin plikt som god nordmann og sjømann. Kaptein Knudsen protesterte derfor meget energisk mot det som var skjedd».

Videre:

«Selvsagt var det mange som kritiserte aksjonen. De synes det var nokså freidig av den unge fyren å finne på noe slikt av seg selv. *Kunne det ikke gått galt? Tenk om «uskyldige» menneskeliv var gått tapt?»*

Og nettopp her må en spørre: Hvorfor ble den hederlige kaptein Knudsen og hans styrmann - som etter det barske «Hands up» ikke rørte en finger til sitt forsvar - «tatt i nakken og bakkbundet» som de verste banditter? Disse menn som gjen-

nom døgnns påkjenning stadig viste det faste, sterke, men ikke så ostentative mot ved å holde kystens tilførsler til sivilbefolkningen åpen i en farlig tid? Kapteinen nedla bare, som korrekt og riktig var, på selskapets vegne en protest mot aksjonen. Jeg har vanskelig for å tro at noen sjømann i dette land bifaller en slik fremgangsmåte. Her burde forfatteren ha avdempet sin fremstilling, ikke minst av hensyn til aksjonslederen som senere omkom. Vi ser at ordet «uskyldige» er satt i gåsøyne. Hvorfor? Var ikke besetningen på «Galtesund» uskyldige? «Kunne det ikke ha gått galt?» *Jo, det gikk galt.* Da aksjonen ble gjen tatt overfor søsterskipet «Tromøysund» ble skipet med de omkring 30 ombordværende bombet og senket. Mellom disse var også aksjonslederen på «Galtesund».

Det er vel denne siste omstendighet om muligens har virket som en sordin på reaksjonen. Men nu, 57 år etter, må man kunne tillate seg å stille spørsmålet; hvilken strategisk betydning hadde disse relativt små fartøyer for de alliertes krigføring? Sto f.eks. aksjonen

overfor «Tromøysund», som Londonregjeringen hadde bifalt, i forhold til den katastrofe en måtte regne med ville inntreffe? Og som inntraff. Dette burde dengang forfatteren tross alt ha våget å kommentere nærmere. Selvsagt måtte boken bli en fulltreffer. Slik enhver bok om dåd blir det.

Enhver dåd appellerer til beundring overfor dådens heltemot som sådan. Et ukritisk publikum vil ikke spørre om dens *berettigelse*. Og denne bok har alle de ingredienser, som ble innledet med et «Hands up», men som tåkelegger motets verd i aksjonen. Mitt hjerte følte for kapteinen og hans besetning som jeg på nært hold hadde sett og beundret. Slik jeg også fikk anledning til å beundre det hverdagens mot som så mange andre sjøfarende i hine år la for dagen.

Noen få linjer gjorde også et sterkt inntrykk på meg. Men de var av en annen art og ligger på siden av denne artikkel. Det var disse: «Esther viste seg å være et funn. Hun var kristelig innstilt, grunnsolid og hatet tyskerne av hele sitt hjerte».

Hat og kristelig innstilling er ikke ukjente begreper. *Jeg grøsset.* ●

Hva hjemmefronten ikke snakker om

Da Gulosten og kona regjerte Oslo

En fast leser av *Folk og Land* beretter:

Før den tyske okkupasjon av Norge var Siegfried Andersen, bedre kjent som Gulosten, en fast gjest i norske fengsler.

Da gangstervirksomheten fra deler av motstandsbevelsen ble satt i gang for alvor under okkupasjonen, ble han snart en skattet medarbeider.

I 1941 ble han sammen med professor Marstrander og en frk. Mimi Jørgensen arrestert av tyskerne. En mann ved navn Raymond

Colberg ble mistenkt for å ha angitt trekløveret til tyskerne. Grunnlaget for arrestasjonen var at de skulle ha vært i besittelse av våpen: Frihetsberøvelsen ble imidlertid ikke av lang varighet, idet de ble løslatt ganske snart.

I mars måned 1942 ble Colberg myrdet. Kort tid etter kom tyskeren *Fehmer* i besittelse av en intern rapport fra Milorgs, terrororganisasjon, hvorav det framgikk at banden hadde overveid å likvidere Colberg, men ikke gjort det, Milorg, kunne ikke bringe på det rene hvem som hadde utført mordet.

Først i juli 1944 ble mor-

det oppklart idet fru Ingrid Andersen (Gulostens hustru) ved flere anledninger i fylla hadde skrytt av at hun hadde vært med på å drepe Colberg. Dette kom i form av rykter sikkerhetspolitiet for øre, og så begynte snøballen å rulle.

Tyskeren *Fichter* fikk saken til etterforskning, og det ble foretatt arrestasjoner, og forhøret av de arresterte brakte følgende for dagen:

En kvinnelig bekjent av Colberg lokket denne med til bryggene under foregivende av at han skulle få kjøpe kaffe, og derfra til dyrehospitalet «Cheval», hvor han ble skutt. De som medvirket i dette var 2 kvin-

ner og 2 menn. Det ene paret var herr og fru Gulosten.

Av forklaringer opptatt av de arresterte kom det fram at de to kvinner bl.a. hadde drevet «anatomiske studier» av likets kjønnsorganer. Liket ble partert og slengt ned i en kum hvor døde dyreskrotter vanligvis oppbevartes. Derfra ble det fjernet dagen etter, og med lastebil kjørt og kastet i Akerselven - innsydd i en sekk.

For å danne seg et fullstendig bilde av «patriotenes» bloddåd kan nevnes at Colbergs verdigjenstander var fjernet. Han var morddagen i besittelse av kr. 10 000 plus klokke og ringer. Liket

måtte identifiseres ved hjelp av tannlege.

På grunn av den bestialske måte mordet var utført på ble det besluttet at de impliserte skulle stilles for standrett. Her ble iallfall fru Ingrid Andersen dømt til døden, og senere henrettet av Sonderkommando *Hans* i nærheten av Grini.

Som leserne erindrer kom navnet Gulosten i 1945 igjen på alles leber. Han myrdet to intetanende tyske krigsfanger. Denne dåd ble påskjønet med påtaleunntatelse idet det ble hevdet at Gulosten var fysisk nedbrutt og ikke ansvarlig for sin handling, idet han dagen i forvegen hadde vært med på å identifisere sin hustrus lik på Trandum! ●

FOLK og LAND

UAVHENGIG AVIS

Ansv. redaktør:
KJELL BLICH SCHREINER
Telefon 61 33 20 87

Adresse: Postboks 3239 Elisenberg, 0208 Oslo.

Redaktøren treffes etter avtale.

Abonnement: Pr. år kr. 160,- (i omslag kr. 200,-, utland kr. 240,-).

Giro: 0808.5164504

Abonnement (10 nummer i året) løper til det oppsies skriftlig.
Annonser forskuddsbetales med kr. 2,- pr. spalte mm. Minstepris kr. 100,-.

Utgiver: INSTITUTT FOR NORSK OKKUPASJONSHISTORIE

«GUDS BUD»

Oppe i en av våre avdaler ligger en liten klynge gårder. Grå og falleferdige, med naturens patina over seg. På de grønne flekkene under berghammerne står gamle krumbøyde skikkelser. De luker. Ungdommen er på arbeide i byen eller driver fiske. De gamle retter ryggen og ser på solen om det snart er tid for mat, sukker litt og tar med ny styrke fatt på arbeidet.

Men oppe i en av de små stuene sitter en tynn, svartkledd mann med vannkjemmet hår og bløtkokte fiskeblå øyne. Foran ham på bordet står kaffe og hjemmebakket brød. Han smatter fromt og velbehagelig og kaster et bekymret blick til de krumbøyde syndere derute på marken.

De syndere som han, Vår Herres tjener på jorden, er kommet for å redde fra fortapelsen.

På bordet ligger luen hans. Den er sort og har en pen lakk-skjerm. «Guds bud» står det på den.

Sommermånedene er en slakk og farlig tid for legpredikanten. Den friske natur, sol og sommerbris har så lett for å luften bort vinterens etsende svovelord som skulle lutre og preparere sinnene. Det gjelder derfor å styrke seg til ny tjeneste for at ordene kan falle som sviende piskesnert på høstens første herlige møter.

Nå sitter han hos disse ensomme gamle. De ga ham god mottakelse, - husets beste seng, med kaffe og hvetebrød om morgenen og fin oppvarming.

Mannen på gården hadde svakt slått frampå om han ikke ville ta i et tak med lukingen, men til slik formastelig tale hadde han, «Guds bud», bare et blekt smil som avfeiet all videre debatt.

Han fylte jo huset med sin velsignelse - og med luen.

Så strever da de gamle der, - disse som i sin hellige enfold hadde gitt ly til en landeveiens moderne ridder og arbeidssky svovelpredikant.

Om en flerhet av disse vet man lite eller slett ikke noe, - hvorfra de kommer, deres fortid og deres karakter. Uten kontroll får de drive sitt virke, og stadig oftere med en atferd og et budskap som sprer sorg og fortvilelse.

Misforstå ikke. Blant legpredikanten finnes også utmerkede mennesker som opptrer eksemplarisk, taler ut fra sin tro og overbevisning og som sikkert også tar et krafttak på gardene når det trengs. Ikke minst for disse er det vi nå ber de forskjellige misjonssamband om å rydde opp i rekkene sine. At de nå straks setter i gang en full granskning av de «Guds bud» de sender ut på misjonsmarkene i by og bygd - og til de enslige grender. Tiden er inne til det etter alle de opprivende historier som i de siste årene er dukket frem i kjølvannet av legpredikanters besøk, der det er påvist direkte kriminalitet.

Kommunale og statelige funksjonærer, deriblant hjemmehjelpere og helsepersonell, er idag utstyrt med legitimasjonskort som presenteres ved hvert hjemmebesøk.

Dette etter at deres levnetsløp er nøye gransket.

La oss kreve samme kontroll av den økende skare som turnerer landet vårt året rundt - legpredikantene.

(Skrevet etter oppfordring av en gardbruker på Vestlandet som fikk sin datter seksuelt ødelagt av en predikant fra misjon. Predikanten er oppsagt fra sin stilling. red.)

DEUTSCHE HANDELSKAMMER IN NORWEGEN:

«CREDITREFORM» etterkom tyske ønsker om raseopplysninger

- men også andre deler av norsk næringsliv
gikk tyskerne til hånd i deres rasepolitikk

En av landets fremste fri-landsjournalister, Terje Carl- sen, har i flere år arbeidet med å skaffe frem materiale om virksomheten Deutsche Handelskammer in Norwe- gen drev under okkupasjo- nen. Under arbeidet er han kommet over hittil ukjent materiale som viser at norsk næringsliv gikk tyskernes arisering og rasepolitikk til hånd.

I et større «VG»-oppslag onsdag 13. mai 1998 kunne han således fortelle at det i arkiver finnes bunker av rap- porter som er innhentet av respektable norske kredittråd- givningsbyråer om norske jøder.

De første rapporter om jøder innløp handelskamme- ret alt før krigen. Det var i første rekke Schimmelpfeng som i stor stil kolporterte slike opplysninger, men også velrennomerte Creditreform har etterkommet tyskernes ønsker om raseopplysninger. Disse var bestilt av Deutsche Handelskammer i tråd med direktiver fra Berlin og skul- le bidra til en utrenskning av jødiske kapital og eierskap i de besatte områder.

Ytre sett var handelskam- meret en nøytral organisa- sjon, men var likevel et vik- tig instrument i Hitlers vis- sjon om et europeisk Gross- wirtschaftsraum. De fleste av de store næringslivslederne pleide derfor - pragmatisk som de var - jevnlig omgang med Deutsche Handelskam- mer og Terboven.

Det er hevet over tvil at i hvert fall visepresidenten i

handelskammeret, en kjent til Auschwitz i 1942.

norsk industrileder og direk- tør ved Norske Siemens, men også andre fremstående norske industrifolk, visste at kammeret aktivt deltok i Tysklands sterkt jødefiendtlige politikk.

Siemens-direktøren var ellers æresgjest hos Hitler ved førerens 50-årsdag i 1937. Han ble ikke straffet etter krigen, men ble derimot æresmedlem av Norges Røde Kors alt i 1949. Opp- lysningene om jødiske for- retningsmenn og politisk betenkelige personer, som var innhentet av de norske kredittrådbyråer, ble ellers sendt kodet fra DHK med tele- gram til Berlin. For eksem- pel betød Diogenes at det i styret for bedriften satt jøder, Archimedes betød at styret var arisk, men at det blant de ansatte var jøder, og så vide- re. Det finnes materiale som daterer denne virksomheten tilbake til 1938.

De jødene som er tilført rasemessig tilhørighet i kre- dittopplysningene, ble sene- re rammet av tyskernes rase- politikk. Det gjelder den jødiske forretningsmannen Mauritz Rabinowitz, som ble arrestert alt i 1940. Rabino- witz døde i Sachsenhausen i 1942, det samme gjorde hans bror. Det samme gjelder den jødiske forretningsmannen Josef Scelofsky. Schimmelp- feng skriver på slutten av sin kredittopplysningsrapport om firmaet J. Scelofsky: Scelofsky ist Nichtarier.» Josef Scelofsky ble gasset sammen dag som han kom

Ifølge Asker-mannen An- dreas Stangeland, som var leder for juridisk avdeling ved Deutsche Handelskam- mer under krigen, ble imid- lertid mye av det materialet som i dag kunne kastet lys over denne mørke siden av norsk krigshistorie, fjernet fra Handelskammeret mot slutten av krigen, da man for alvor forsto at tyskerne ville tape.

Norsk politi og norske domstoler var ifølge Stange- land heller ikke interessert i å vite noe om denne delen av krigshistorien da etterforsk- ningen og rettsoppjøret mot ham og andre NS-medlem- mer startet etter fredsslut- ningen i 1945. Det ville ført politiet helt opp til promi- nensen i det norske etter- krigssamfunnet, og dit ønsket man seg ikke, sier den i dag 88 år gamle juris- ten Andreas Stangeland.

Alt i de første utgaver av *Folk og Land*, for nærmere 50 år siden, hadde avisen reportasjer om Deutsche Handelskammer in Norwe- gen. Vi kom her frem med det samarbeide og den nær- kontakt norsk næringsliv hadde med tyskerne under okkupasjonen, men oppnåd- de ikke de resultater journa- list Terje Larsen har maktet gjennom de siste årenes grundige etterforskning, hvor han faktisk påviser at såkalte «gode» nordmenn gjennom sine gamle og tradi- sjonsbundne firmaer bidro til Holocaust.

Betimelige spørsmål til tidligere Røde Kors-president Astrid Nøklebye Heiberg fra John Sand.

Som De sikkert er kjent med var det en del norske kvinner, mest unge, som i okkupasjonstiden meldte seg til tjeneste i Det tyske Røde kors. At de etter krigen ble straffedømt vil De også ha hørt.

Den 9.10.90 bragte Aftenposten den oppsiktsvekkende melding at Det internasjonale Røde Kors i 1945 - i lys av folkeretten - appellerte til norske myndigheter om ikke å straffe de norske kvinner som under siste krig hadde tjenestegjort som Røde Kors-søstre ved sykehus i Tyskland.

Men regjeringen Gerhardsen overså appellen. Som det eneste land reiste Norge straffesak mot Røde-Kors-søstrene. Til aftenposten uttalte professor dr.juris Carl Aug. Fleischer: «I krigens folkerett er det et prinsipp at alle syke og sårede skal pleies.» Til samme avis sier tidligere statsadvokat Harald Sund:

«Det var i strid med folkeretten da Norge under oppgjøret gikk til straffrettslige aksjoner mot Røde Kors-søstrene.»

Da jeg for et par år siden i studieøyemed besøkte Nasjonalbiblioteket i Wien, ble jeg på turen dit kjent med to sympatiske norske damer. De fortalte meg at de hadde vært Røde Kors-søstre under krigen. «Pleiet dere bare tyskere?» ville jeg vite. «Nei vi pleiet også sårede fra Tysklands fiendeland» lød svaret.

I foran nevnte Aftenpost heter det til slutt: «Statsadvokat Sund stiller også spørsmål ved om

Hanna Kvanmo i det hele gjorde seg skyldig i landsforræderi.» Men hva med de andre Røde Kors-søstrene som ble tiltalt for samme forhold? Var de mer skyldige fordi de ikke gjorde seg gjeldende i det politiske landskap? Fordi deres saker kom opp i oppgjørets første fase ble mange idømt flere års fengsel, som de - i motsetning til Hanna Kvanmo - måtte sone.

Fru Kvanmo hadde god politisk teft. Hun fant en nisje, som det heter. Hun hadde utvilsomt en enorm psykisk styrke, parret med oppurtinisme. Hun lot seg ikke drive til havs av hetsbølgen. Hanna Kvanmo er rehabilitert. I dag hører hun til det høyeste sosiale skikt i landet.

Igen kommer jeg tilbake til Hannas kollegaer fra krigens år. De fleste av dem hadde ikke Hannas ambisjoner og framdriftsevne. Et spørsmål melder seg:

Er det ikke på tide at de mere ressursvake av Røde Kors-søstrene blir rettslige aksjoner mot rehabilitert?

I allfall i valgtaler fremholder AP at de vil kjempe for taperne. At de er solidariske. At de har omsorg for svake grupper. Både De og jeg vet at dette er munnsvær.

Som Høyrevelger appellerer jeg så sterkt jeg kan om å skaffe rehabilitering for de kvinner som ifølge ekspertisen ble dømt i strid med folkeretten. Fjern i det minste det landssvikstempel som Gerhardsen-regimet satte på dem! ●

Svein Blindheim om front- søstrene

Frontsøstrene var kanskje, som dei mannlege frivillige, dømde på førehand gjennom landssvikordninga - sjølv om dei aldri så mykje var utstyrte med norske Raudekrosspass frå generalsekretæren i organisasjonen, Rørholt.

Med eit domsapparat i balanse ville dei kanhende gått fri - i kraft av den innlysende dispensasjonen som sjukepleien har krav på, ikkje minst i krig.

«Nordmenn under Hitlers fane», 1977. ●

Gjengjeld som fengs- lingsgrunn

- Det grunnleggende prinsippet i en rettstat er at ingen skal kunne holdes fengslet uten etter dom.

Dermed er allerede adgangen til å holde et menneske fengslet i uker eller måneder på *mistanke*, en betenkelig ting. En slik fengsling må iallfall, mener Bratholm, - utelukkende skje av de grunner som loven anerkjenner. Og en absolutt forutsetning må være at forhørsretten er en realitet, - en virkelig upartisk, vurderende instans som selv tar stilling til en fengsling, og ikke bare ser som oppgave å assistere politiet.

Bratholm mener at det, både uttalt og stilltiende, trekkes inn atskillige formål med fengslinger, som loven slett ikke anerkjenner.

Den anerkjenner for eksempel slett ikke gjengjeldelsen som noen fengslingsgrunn. Og likevel så vi i Norge og Danmark under rettsoppjøret at folk som var mistenkt for landssvik i

DET ER BEKREFTET:

Utenriksminister Tanner reddet Einar Gerhardsen

- men ble selv sviktet av den Norske Statsminister

I nr. 9/10 trakk vi frem historien om da Einar Gerhardsen ble reddet fra Sachsenhausen.

Gjetningene om hvem som egentlig reddet ham har vært mange, og norske aviser kom frem med de mest fantastiske svar.

Et av de kosteligste gikk ut på at en del skipsredere skulle ha bestukket general Rediess til å sende hjem deres gamle og arge motstander Gerhardsen. «Onde tunger» stilte da spørsmålet om skipsrederne dyrket vennskapet med de tyske generaler så godt at noen pene ord om 'n Einar var nok til hans løslatelse.

En antydning om at det kunne være «krigsforbryteren», den finske utenriksminister Tanner som var redningsmannen ble blankt avvist, da Einar Gerhardsen i tilfelle burde ha vist sin takknemlighet ved å hjelpe Tanner da denne ble belønnet med fem og et halvt års fengsel for sin kamp for Europa mot kommunismen.

Nå har *Folk og Land* fått bekreftelsen på at det virkelig var Tanner som reddet Gerhardsen. Fra en av våre lesere har vi nemlig fått overlatt en pressemelding fra det finske telegrambyrå FNB som refererte rettsforhandlingene mot «krigsfor-

bryterne».

Her heter det:

Under rettsforhandlingene mot de krigsansvarlige i Helsinki i går opplyste Tanners forsvarer at hans klient den 5. januar 1944 mottok et brev fra (den svenske, red. ann.) statsminister Per Albin Hansson, der Tanner ble anmodet om å gjøre hva han kunne for å hjelpe statsminister Einar Gerhardsen, som på det tidspunkt lå syk i en konsentrasjonsleir i Tyskland.

På norsk hold var man nemlig av den oppfatning at finske myndigheter kanskje kunne utrette mer i denne saken enn hva man kunne gjøre fra svensk side.

Den 13. januar svarte Tanner at han hadde hatt en konferanse med den tyske sendemann, Schnurre, som hadde lovet å gjøre hva han kunne og meddele Tanner resultatet.

I mai 1944 meddelte Schnurre at saken med Gerhardsen etter alt å dømme ville bli ordnet, og da Tanner den 19. mai besøkte Stockholm, meddelte han statsminister Per Albin Hansson dette. Sommeren 1944 ble Gerhardsen som kjent sendt tilbake til Grini. ●

uhyre stor utstrekning ble varetektsfengslet, - at et prosessuelt rettsmiddel ble brukt som forhåndsstraff, - før det var snakk om noen dom.

I dette særlige tilfellet spilte til og med et enda mer utenforliggende formål inn: En fengslet en gros for å gi det opphissede folket en følelsesmessig avspenning.

(Axel Kielland i «Dagbladet» 16/1-58.)

**Abonner på
Folk og Land
til et ungt
menneske!**

Kommunisten blir ikke landssvikere. De har bare internasjonalen

La oss se hvordan kadrene ble lært opp. I 1923 opprettet Komintern en komite for illegalt arbeid. I svært mange land var kommunistpartiene forbudt, og lederne i Kreml, som selv hadde drevet illegal virksomhet i flere tiår før revolusjonen i 1917, hadde stor erfaring med å arbeide illegalt. Målet med komiteen var «å forbedre kommunistpartiene på undergrunnsarbeid og å lære dem å etablere illegale trykkerier og kommunikasjoner.» For å oppnå dette målet måtte komiteen: «holde øye med hundrer av proletariske selvforsvarsgrupper; instruere de forskjellige partier, diskutere undergrunnsarbeidet med kommunistpartienes representanter i Moskva og de som kom dit for å rapportere, lære dem opp til organisering av undergrunnsarbeid (organisering av undergrunnstrykkerier, chifferkoder, utstedelse av (falske) pass, forretninger etc.) «Komintern opprettet egne skoler for opplæring av kadrene. På noen av dem ble det undervist i revolusjonær teknikk, fra gatekamp og sabotasje til sambandstjeneste. Andre drev opplæring av militære spesialister. Den mest hemmelige av dem var en skole hvor folk ble lært opp i radioteknikk. Arvo Tuominen forteller i boken «Klokkene i Kreml», at ikke engang alle presidiemedlemmene i Komintern fikk vite om skolen. Tuominen opplyser at de fikk en så grundig opplæring at de kunne greie å opprettholde kontakt selv med meget mangelfullt utstyr.

De fikk alle opplæring i kodesystemer. De sto i fast forbindelse med kommunistpartier i alle fem verdensdeler, og skaffet Komintern helt ferske informasjon om utviklingen fra alle verdens kanter. Det var norske elever på denne radioskolen. Enkelte av elevene ble ikke sendt til sine hjemland, men ble plassert i andre land. Blant annet ble noen sendt til Paris hvor de drev etterretningsvirksomhet etter å ha lært fransk og

I «Folk og Forsvar Kontaktblad» nr. 1/99 skriver Paul Engstad om de kommunistiske kadre i Norge, hvem de var og hvordan de arbeidet. Deler av dette materialet har aldri vært offentliggjort, og etter «Folk og Land»s tidligere beretninger om nordmenns tilknytning til kommunistene og lederne i Kreml burde det ha stor interesse for leserne våre.

hemmelig radiosending.

Det var dessuten norske elever på «Vesten-universitetet», som også var omhyllert i et hemmelighetens skjær, og på Leninskolen, som til en viss grad var offisiell. Utdanningen på «Vesten-universitetet» varte i fire år. Undervisningen foregikk i stor utstrekning på russisk og det ble brukt russiske lærebøker. Elevene lærte derfor grundig russisk. Fag som den skandinaviske arbeiderbevegelses historie og «hjemlandenes problemer» var viktige, og undervisningen ble gitt på hjemlandenes språk. Blant de grunnleggende fag på «Vesten» kan nevnes: Den historiske og dialektiske materialisme, det russiske kommunistparties historie og marxistisk økonomilære. Videre ble former og metoder for det kommunistiske organisasjonsarbeid og alle grener av den praktiske partivirksomhet viet stor oppmerksomhet. I undervisningsplanen inngikk også fysisk trening, deltakelse i skyteøvelser og i noen grad undervisning i militær strategi og taktikk. Elevene måtte gjennomgå eksamen i alle emnene. Dette krevde et intenst arbeid fra elevenes side. Hele tida var elevene under oppsikt og kontroll. Det gjaldt ikke bare tilegnelsen av kunnskapsstoffet, men også deres daglige liv og oppførsel. Dette lot seg gjøre fordi elevene bodde på internat. En del av lærerne bodde også på skolen. Fyll eller andre former for utskielser ble ikke tålt. I gjentakelsestilfeller risikerte elevene å bli utvist og sendt

hjem, selv om eleven hadde flere års skolegang bak seg. Den eneste måte man kunne unngå å bli satt utenfor var ved å gå med på en «kommandirovka» ute i marken. Det vil si at man for en tid måtte ta jobb på en fabrikk eller utføre organisasjonsarbeid eller politisk arbeid på et kollektivbruk, i en sjømannsklubb i en av de russiske havnebyene eller ved å påta seg et eller annet hemmelig oppdrag. Det var norske lærere på «Vesten» i forskjellige perioder. Blant disse var Trond Hegna (senere redaktør og etter krigen stortingsrepresentant for DNA), Viggo Hansteen (ble dømt til døden og skutt av tyskerne i septemberdagene i 1940), Gunnar Røise, Christian Hilt, Arvid G. Hansen, Ola Hafmo, Eugen Wiik og hans kone Gerda Strand Johansen, Kværnmo m.fl.

Mange nordmenn på Leninskolen

Leninskolen ble opprettet i 1925. Den var i en viss grad offisiell. Til å begynne med var det ikke så mange elever der, og den ble delt inn i en russisk og en engelsk avdeling. Elevtallet økte, og det ble nødvendig å flytte inn i større lokaler. Det ble opprettet avdelinger for forskjellige nasjonaliteter, og til sist var det ti slike avdelinger. Skoletiden var to til fire år, og pensum omfattet historisk materialisme, de forskjellige partiers historie, legalt og illegalt partiarbeid, revolusjonære metoder, bruk av hemmelig skrift og andre fag. Etter en tid omfattet Leninskolen om

lag 1000 studenter og 100 lærere. Hvert år ble det uteksaminert om lag 500 elever.

Undervisningen på Leninskolen ble i hovedsak gitt på tysk og skandinavisk. Spesialkursene var på ni måneder. I første rekke var elevene sentralkomiteemedlemmer. Hjemlandenes problemer ble inngående behandlet i form av forelesninger og diskusjoner. Arvid G. Hansen var en tid lærer og også fungerende bestyrer for den skandinaviske sektor på Leninskolen. Han utarbeidet materiale for slike emner som Sovjet-Russlands historie (1917-1932), den skandinaviske arbeiderbevegelses historie og hjemlandenes problemer. Det øvrige undervisningsprogram ble preget av ulike emner under betegnelsen «marxismeleninisme». Blant elever fra Leninskolen som kom til å spille en ledende rolle i Norges kommunistiske parti kan nevnes: Emil Løvlien, Henry W. Kristiansen, Randolph Dalland, Haavard Langseth, Finn Fluge Pedersen, Erling Bentzen, Johan Strand Johansen, Lars Agsvestad m. flere. På «Vesten» var blant annet Lars Nordbø, som ble ansett for å være en teoretisk begavelse og også en dyktig organisasjonsmann. Han ble sendt til Norge for illegale oppdrag, og ble skutt av Gestapo under krigen. Noen blant «Moskvakadren» opplevde både opp og nedture. Henry W som han kaltes var sekretær i NKP fra 1931. Han og Bentzen inntok en noe forsonlig holdning til «socialfascistene» i DNA.

En utvidet eksekutivkomite i komintern fordømte dem for dette. Emil Løvlien ble «oppdaget» under sin tid på Leninskolen. Otto Kuusinen, som var leder for den skandinaviske avdeling, godkjente Løvlien, som så på en landskonferanse i NKP i februar 1934 avløste Henry W. som politisk sekretær.

Henry W. ble redaktør av NKPs hovedorgan og i 1940 igjen politisk sekretær. Da Løvlien kom til Norge i 1940 ble han av partisekretariatet betrodd oppgaven å organisere partiets illegale virksomhet. Etter krigen var han sekretær i NKP i 1945-1946 og formann fra 1946 til 1965. Han ble valgt som stortingsrepresentant for NKP i perioden 1945-49 og 1954-61. For øvrig ble nesten alle elevene som hadde gått på Leninskolens skandinaviske sektor etter hvert plassert i nøkkelstillinger i partiet. De var velskolerte, og fulgte Kremles politikk og retningslinjer til punkt og prikke. Det var ytterst sjelden at noen elev fra disse skolene i Moskva ble «avhoppere». De fant seg i forklaringer på alt som skjedde av utrenskninger. Kommunistpartiet hadde alltid rett. En unntakelse var Viktor Olsen fra Torndheim. Han var i en periode ansatt som funksjonær i skolens skandinaviske avdeling og giftet seg med en begavet polsk ommunist, Lola. Hun ble skutt i 1937 sammen med hele den illegale ledelsen for det polske kommunistpartiet, som på den tiden oppholdt seg i Moskva. I protest mot dette brøt Viktor Olsen med partiet. Elevene ved Leninskolen og de andre skolene i Sovjetunionen fikk ordre om å dra til Spania under borgerkrigen der i 1936-38. I Paris satt Tito og drev en illegal verivingskampanje for å få folk til å melde seg frivillig til kamp mot Franco. Blant dem som deltok fra de norske kommunistenes side var Randolph Dallan. Peder Furubotn hadde problemer da han oppholdt seg i Sov-

Minner fra krig og fangetid

Vi vet at det i mange hjem ligger henslengt dikt, dagbøker, brev o.l. fra okkupasjonstiden - eller fra årene som fulgte.

Vær snill, send oss det før alt går tapt. La Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie få det inn i sine samlinger der det vil bli bevart til glede for historikere og forskere. Noe av det vil kanskje også passe inn i «Folk og Land»s spalter. Har du ikke noe som helst av papirer er det helt sikkert en minneverdig historie du kan fortelle oss fra den tid. Det er nok flest tragiske minner du har, men kanskje også spesielle «lysglimt» du sterkt minnes.

Skriv dem ned og send minnene til vår redaksjon.

Fra Helge Nyfeldt Wiigs samlinger

Frontkjemperen Helge N. Wiig har gitt *Folk og Land* tillatelse til å bruke avskrifter fra hans omfattende samling av dagbøker og minnebøker fra Møllergaten 19, Akershus og andre fengsler og fangeleirer i tiden fra mai 1945 til 15. februar 1950.

Minneordene er alle skrevet av langtidsfanger som han satt sammen med, og deres ord og tanker blir å finne i *Folk og Land* i månedene fremover.

Fra minister Rolf Jørgen Fuglesang - (idømt livsvarig tvangsarbeide)

Kamp

er betingelsen for alt liv.
Gjennom kampen
frigjøres evnene i oss,
de skjerpes
de bringes til full utfoldelse.
Og slik avler kampen *utvikling*.

Lidelsen

er livets varslingsordning.
Alt som truer livet
avler lidelse
for at vi skal tvinges til å kjempe -
og å seire.

Livet er kamp og lidelse.
Uten kamp og lidelse intet liv.

Derfor skal disse harde årene
virke byggende og herdende og utviklende på oss
og stålsatte viljen i oss til aldri å gi opp.

Men husk at hat og hevnrang
er den svakes stempel.
Den sterke trer fram
med det høyreiste menneskets romslighet
og med overbærenhet
overfor alt smått og smålig og uredelig.

Jeg er glad for at jeg lærte deg å kjenne. Du har møringens
egenskaper både på godt og ondt. Men mest på godt tror jeg. Det
er et bra slag!

Takk for godt kameratskap her og hell og lykke i framtiden! ●

Fra Hans Henrik Petersen, f. 26.8. 1886. Ingeniør og fhv.fylkesmann, - dom 15 år.

Med hensyn til meg og min familie kan fanden le i skjegget og med tilfredshet gni seg i hendene og si at her har folkedommen over NS skjedd fyldest. Kort tid etter fredsutbruddet ble min hustru og mine barn kastet ut fra sitt hjem og siden spredt for alle vinde. Det eneste faste punkt kan sies å være min datter som har bodd hos venner.

Tidligere i år var det i Morgenbladet en livlig diskusjon med mange flerspaltede innlegg fra både prelater og professorer og andre om «samvittigheten.» Det ble også henvist til den kirkelige landsfaders ord i sine hyrdebrev under okkupasjonen om at enhver med hensyn til innmeldelse i NS måtte følge sin «samvittighet». Etter okk. er det desverre en del dumme og enfoldige sjeler som ikke riktig forstår en ærverdig prelats ord med dobbeltbund. De har vært så enfoldige å tro skriftens ord om at din tale skal være ja, ja - nei, nei og hva som er utover det er av det onde.

Men vi får trøste oss med at salige er de fattige i ånden o.s.v. Bare det faktum at et så enkelt begrep som samvittighet kan bli gjenstand for en rekke lange og spissfindige definisjoner, hvor det blir talt om objektive, subjektive og flertallssam-

vittighet - altså en demokratisering av samvittigheten, som før har vært ansett som noe absolutt - er ganske symptomatisk for den forvirring som hersker og de anstrengelser som gjøres for å forvirre begrepene.

Det kan nok bli nødvendig å få en ny forklaring til Luthers katekismus - og valget av rette person til dette arbeide skulle ikke være vanskelig. Vedkommende vil sikkert kunne få mange og verdifulle tips fra SSSR når det gjelder definisjonen av så kompliserte begreper som sannhet, samvittighet og nestekjærlighet o.s.v. Vi som sitter i fengsel fordi vi har fulgt vår samvittighets røst, vi tar det såpass rolig som vi gjør fordi vi føler med oss selv at vi har en ren samvittighet.

Når vi holder oss for øyet at en dårlig samvittighet først fremkaller frykt og at med frykten følger feighet, grusomhet og hevngjerrighet, så har vi i et nøtteskall forklaringen til den situasjon vi er kommet i. Ypperstepresten Kaifas roper «korsfest, korsfest - vi vil ha Barabas fri» og Pilatus toer sine hender. Vi får håpe at det norske folk vil komme lettere fra en så halsløs gjerning enn jødefolket. Å slippe Barabas løs kan kanskje få farligere konsekvenser enn noen i dag aner. ●

Falnes minneord

Professor Dr.med. Randolph Alnæs er i ferd med å skrive en bok om frontkjemperes innsats i Karelen og andre frontavsnitt. I denne skal han ha med en del minneord over falne, men mangler opplysninger om tre frivillige.

Det gjelder:

SS-Sturmann Harry Dahlen f. 28/4-27 fra Kristiansund, falt 26/6-44 på Hasselmann, Øst Karelen. Skijegerkompaniet.

SS-Sturmann Oddvar Fossen f. 25/8-15 fra Kristiansund, falt 29/10-42 ved Leningrad. (Wenerjasi) Den norske legion.

SS-Sturmann Johannes Myrseth f. 5/10-17 fra Kristiansund, falt 8/12-42 ved Leningrad. (Kisskino) Regiment Nordland.

Hvis noen kunne oppspore minneord om disse tre, ville professoren bli glad. Det ville også alle vi andre bli, som søker mest mulig viten om norske frontkjemperne.

Vi ber dere skrive til:
Professor Randolph Alnæs,
Biskop Heuchsv. 4,
0871 Oslo, eller ring ham tlf.:
22 23 66 70.

Om lus og annet utøy

Av frontkjemperens enke

I «Kvinnefronten» for 7. juni 1945, hvor redaksjonskomiteen besto av Kirsten Hansteen, Ellen Gleditsch, Eva Rønnow og Aalaug Aasland, leste jeg følgende leder:

«Har du hatt veggelus i huset ditt noen gang? De var

ikke behagelige medboere. Og hadde du ikke de nødvendige midler til å utrydde dem, kunne de forpuste din heim så du kom til å hate dem inderlig, hvor foraktelig små de enn var. Men så skaffet du deg botemidler, rensset huset og pustet lettet over å ha slettet ut sporene etter dine plageånder.

Vi har makten igjen i Norge idag. Vi har midlene til å slette ut sporene etter quislingene og puste i ren luft. Det tjente ikke til vår heder at de hadde vekstmuligheter hos oss. Det regnes nå engang for en skam å ha veggelus.

Selvfølgelig må de vekk. Ikke fordi vi hater dem. Man hater ikke en slagen fiende, i sær når fienden er mindreverdige krapyl. Og

Kommunist-lusa

- Den russiske kommunist-lusa er mildest talt påtrengende. Ikke før kommer'n til Russland før'n blir lusete. Men vi tar da knekken på dem av å tel.

Tekst og tegning:
Birger Cranner -42

Forts. side 9 ➔

MILORGIA INFERNALIS

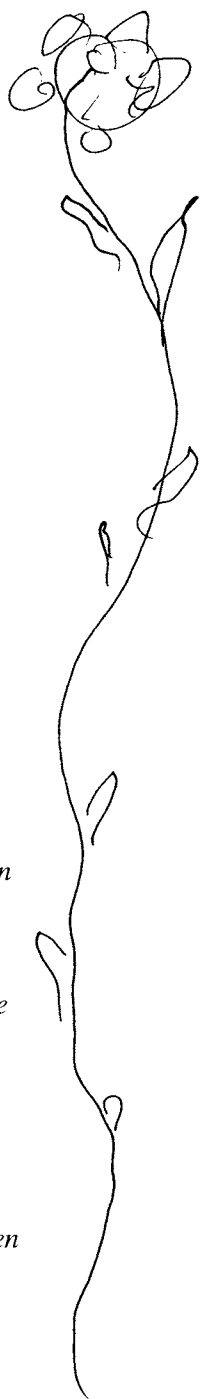
*(Helvetes milorg)*Av dikteren Karl Holter
Ilebu 1945

For flere år siden ble dette epos offentliggjort i bladet vårt, men vi unner nye abonnenter fornøyelsen av å lese det.

Hva Karl Holter beretter i diktet sitt er en sann opplevelse, og for lesere utenfor «kretsen vår» bør vel anmerkes at «smørgås-knølen» som det fortelles om, var oppnavnet på vaktene som ble «utdannet» i Sverige under krigen.

La oss også understreke at det medførte streng straff å smugle tobak inn i fangeleiren.

*Jeg har en venn i brakka her
som kjenner alle Norges trær
og alle Norges planter.
Han stilte seg som supplikant
blant andre supplikanter
og fikk så lov, og det er sant
av selve direktøren
og fengselsinspektøren
til anlegg av en urtegård
i ytre leir å velge jord.
Hvor snart i frodig flora står
hans medisinske blomsterflor
med mange forekomster
av merkelige blomster.
De dyrkes ei til hygge blott
men samles inn og tørkes godt,
hvoretter man forsender dem
til godtfolk som anvender dem
ved passende beredelse
til sykdommers helbredelse.
Det er en hederlig bestilling
som skaffer en og annen skilling.
Men uten lov - O lov og takk!
Han dyrket også litt tobakk,
ennskjønt han satte seg i fare
ved denne høyst forbudte vare
for hvergang han i porten gikk
da kontrolertes hans trafikk.
Slik ble han stoppet her forleden
av en av dem som kom fra Sveden
dengang de proklamerte freden.
En tapper kar med ørneblikk
som nå, idet min venn passerte
seg skarpt mistenksom intruserte
for den forbudte botanikk.*

«Å har 'u der?» så lød hans ord
idet han heftig rettet nakken
og pekte bistert på tobakken.
Min venn er ikke født ifjor.
Han smilte blidt til smørgåsknølen
og svarte uten minste nølen:
Milorgia Infernalis er
den urt jeg har i kurven her!»
Og vakten gikk bardus i vannet
og lot seg synlig imponere,
men så for dog å si no mere:
«Den veks vel ikke her i landet?»
Han fikk til svar: «Jo vennen min,
den er fra Sverje vandret inn!»

Det skal aldri, aldri bli glemmt

Dette dikt som vi fant i våre «gjemmer» ble skrevet i de harde fredsdager. Vi vil bli glad hvis du kjenner - og sender oss - navnet på forfatteren.

De sperret oss inne bak piggråd og mur
og stengte med våpen og vakt.

Der satt vi og stundet som fuglen i bur
til hjem og til frihet mens hugen ble stur
og inderlig sår og forsagt.

Vi sa da så tidt, og det var ikke skjemt:
«Det skal aldri, aldri bli glemmt.»

Vi dager så komme og ukene gå,
så langsomt de sneglet seg hen.

Vi satt der og sturet, ble gustne og grå,
hva hjalp det vel oss om himlen var blå
når porten var lukket igjen?

Vi sa ikke stort, men det var bare gjemt, -
det skal aldri, aldri bli glemmt.

Det lempet seg siden med mat og med vakt
og åpnet ble fengselets dør.

Hva hjelp det vel oss? - Som en masse kompakt
stod mobben med innpisket hat og forakt
og nektet oss yrke som før.

Det sved i vårt hjerte, vårt sinn ble forstemt, -
Det skal aldri, aldri bli glemmt.

Hva har vi forbrutt, vi som passet vår plikt
i arbeid og strev for vårt folk?

Det er ikke sant når vi skyldes for svikt,
vårt indre seg reiser i harme mot slikt.

Hvor finnes rettferdighets tolk?

Med straff blir vi lønnet, men blir ikke skremt, -
det skal aldri, aldri bli glemmt.

Så går vi og venter i tusende tall, -
på rettferd? - Nei, bare på dom.

Og for kamerater ved strand og i dal,
i småkårsfolks hytte, i rikmannens sal
står fremtiden traurig og tom.

For oss kan ei sinnet til glede bli stemt, -
det skal aldri, aldri bli glemmt.

Vår saga en baglerbisp nevner ved navn, -
hans likemann lever idag, -
han kaller seg los til den himmelske havn,
men styrter dog landsmenn i nød og i savn
og tåler ei fred og fordrag,
og hver som har medynk, den refser han slem, -
Det skal aldri, aldri bli glemmt.

Hvor skal de vel vende seg, hvor skal de gå
som står uten arbeid og brød
med stengsler på vegen, en livshimmel grå?
Hvor skal det bli mat nok til hustru og små
og redning fra bitterste nød?
Slik samfunnet vil ha oss tuktet og temt,
det skal aldri, aldri bli glemmt.

Der finnes en skare som taler vår sak,
den fylker seg stadig mer sterk.
Der møter du menn med en holdning så rak,
de går ikke med på å dolke oss bak,
Vår takk for det modige verk
skal klinge som tusende malmklokkers klem.
Det skal aldri, aldri bli glemmt.

Men dommere er mennesker som oss andre, preget av sin tid og sitt miljø, og hver med sine individuelle innstillinger og karaktertrekk. Det er rimelig å tenke seg at det under den følelsesmessige stemning som gjorde seg gjeldende etter okkupasjonen, kan være truffet avgjørelser som ikke vil stå seg for den rolige ettertanke.

Det er, billedlig talt, ikke lett å skifte fra soldatuni-

**SAGT AV
Johs. Andenæs**

form til dommerkappe. (...)

Ut fra dette syn kunne man ha ønsket at de som hadde stått fremst i motstandskampen, hadde spilt en mindre fremtredende rolle i gjennomføringen av

etterkrigstidens oppgjør.

Som bistand til fienden må man vel si at arbeid på tyske militæranlegg var av større betydning enn et medlemskap i NS. At det her er en skjevhet, synes jeg uten videre må innrømmes. (...) Man må bare konstatere at det oversteg rettsvesenets kapasitet å etterforske alle de titusener som hadde arbeidet på tyske anlegg. ●

Selv på fallet... Forts. fra side 1

dokumentet, bilag C?

Rosenberg: Nei.

Amen: Forsøk å høre på spørsmålene og besvar dem, i stedet for å svare på andre spørsmål som De ikke er blitt spurt om. Hadde De noensinne noen samtale med noen om det møte som omtales i dok. bilag C?

Rosenberg: Om den første del som omfatter Quislings politiske tro, så har Schickedanz (Rosenbergs nærmeste medarbeider) og jeg talt med ham om den. Om de militære spørsmål som ble behandlet, har jeg aldri vært underrettet.»

Rosenberg: Jeg tror ikke at Der Führer lovet noe som helst til Quisling... Så vidt jeg vet kunne ikke Der Führer ha gitt ham noen løfter, da i motsatt fall det nydannede Quisling-råd ikke ville ha blitt avsatt av den tyske regjering.

Amen: Men Der Führer kunne ha hjulpet i denne retning, ikke sant?

Rosenberg: Jeg tror at i dette tilfelle var Der Führer meget tilbakeholden.

Rosenberg: Grunnen til at Quisling kom til Tyskland, var den at han var redd for at ved en eventuell forandring ville den nordlige del av Norge sannsynligvis bli okkupert av Russland via Finland, og den sydlige del av vestmaktene. For meg virket det som et fornuftig resonnement, og jeg håpet derfor at Tyskland ville hjelpe ham. *Jeg vil også uttale at Quisling håpet å kunne arbeide sammen med Kongen.*

Fra vitneavhøringen av Alfred Jodl, sjef for Wehrmachts ledende stab og overkommandoen:

«Jodl:... Jeg tror det er umulig at Quisling kunne bli satt opp i en rolle som betalt spion.

Amen: Hørte De noensinne at han skulle motta 10 000 pund om måneden?

Jodl: Det hørte jeg aldri. Det tror jeg ikke.

Amen: Hørte De noensinne noe om at han skulle bli

statsminister?

Jodl: Før hørte jeg heller ikke det. *Bare etterpå.*

Amen: Av hvem hørte De det etterpå?

Jodl: Etterpå var det et faktum. Hele verden visste det.

Amen:... Ble den foreslåtte mobilisering av norske betraktet som et viktig problem?

Jodl: Såvidt jeg vet var en delvis mobilisering allerede satt i verk i Norge.

Amen: Ventet De noen videre mobilisering?

Jodl: Jeg ventet det ikke. I virkeligheten håpet jeg at

det ikke engang ville bli krig, vi ønsket ikke krig med Norge. Vi ønsket bare å hindre at de engelske var i Norge, og hvis vi ikke var kommet til Norge, var vi sikker på at meget kort tid etter ville engelskmennene ha vært der, og så ville vi ha tapt krigen like fra begynnelsen.

Amen: Ville en hurtig mobilisering av nordmennene ha vanskeliggjort den foreslåtte operasjon der?

Jodl: Hvis Norge hadde mobilisert, ville operasjonene i Norge blitt meget vanskelige... Det er noe mer jeg gjerne ville si om Quisling. Jeg ble kjent med ham etter okkupasjonen av Norge. Jeg tror ikke han kan bebreides dårlige hensikter. Han var en mann som var underrettet om den politiske situasjon i Tyskland og ikke om den i England, og det var hans største forbrytelse.

Av utenriksminister Ribbentrops vitneprov... «Der var ingen forbindelse mellom utenriksdepartementet og Quisling... Hverken jeg eller noen annen i utenriksdepartementet hadde noen tanke om at det foresto et foretagende mot Norge... Mitt departement hadde forøvrig ingen forbindelse med Quisling og hans folk. Jeg hadde bare hørt at der på verdensanskuelsens område besto et samarbeid mellom dem og vårt parti.»

Göring benektet ethvert

kjenneskap til Quisling, og hans vitneprov inneholder ikke noe av betydning. Men general Keitel, sjefen for Wehrmacht, sa et par interessante ting.

Amen: *Hørte De noensinne om hva Quisling skulle få ved eventuelle arrangementer som måtte være gjort?*

Keitel: *Nei, det gjorde jeg ikke. Men jeg tror ikke at han fikk noen løfter.*

Amen: Når hørte De første gang noe om planlegging av tysk aksjon i Norge?

Keitel: Nøyaktig som det står i disse dokumenter.

Amen: På hvilken dato?

Keitel: Det vet jeg ikke. Jeg tror det står på dokumentet, 12. desember.

Amen: Var det den første leilighet ved hvilken De hørte noe om at en aksjon ble planlagt med hensyn til Norge?

Keitel: Nei, denne saken ble snakket om før.

Amen: Det er det jeg spør Dem om. Omtrent når ble det første gang diskutert? Hvor lenge før denne dato?

Keitel: Om farene ved Nordsjøen og Norge ble det snakket om høsten.

Amen: Hvilket år?

Keitel: I 1939. Det er logisk i vår krig med England. En måtte bestandig spørre seg selv hvor farene er.

Amen: Hva med den plan for invasjon i Norge om Quisling brakte med seg til Berlin i 1939?

Keitel: Såvidt jeg vet brakte ikke Quisling med seg noen planer. Han snakket bare om den politiske situasjon i Norge. Jeg har aldri sett en militær Quisling-plan.

Amen: Snakker De bare om hva De hørte av Raeder, eller vet De noe personlig om saken selv?

Keitel: Angående selve okkupasjonen av Norge er jeg bedre underrettet enn Raeder. *Om det foregående Studium N. og diskusjoner med Raeder er jeg ikke underrettet.*

Amen: Konsulterte OKW's representanter Quisling ved utførelsen av invasjonsplanene?

Keitel: Hvis noen diskuterte denne sak med Quisling

Lloyds regnet ikke ... Forts. fra side 1

som for britiske skip eller *for skip tilhørende enhver annen makt for tiden i krig med Tyskland?*

Svaret.

Kjære major Routley.

For å følge opp mottagelsen av Deres brev av 31. oktober har jeg foretatt videre undersøkelser om «Nortraship» (s) krigstids-forsikringer.

Sjøskaderisiko på norske skip kontrollert av «Nortraship» - ble som jeg meddelte Dem - ordnet ved forsikring på markedet og satt ut i livet av Lloyds assurandører og forsikringsselskaper - men krigsrisiko - har jeg fått bekreftet - ble ordnet med vår regjerings krigsrisiko-assuranseskontor.

Premiene ble fastsatt kvartalsvis og varierte generelt

sagt i forhold til den virksomhet skipene var opptatt med. - Det var naturligvis tillegg for krigførende flag: Ikke desto mindre var premiefastsettelsen uavhengig av Hull krigsrisikopremier oppsatt av «Insurance Market» og uavhengig av de rater som var fastsatt av de britiske gjensidige foreninger.

De spør i Deres brev om forsikringsgrunnlaget (for norske skip kontrollert av «Nortraship») var det samme som for britiske skip som tilhørte enhver annen makt for tiden i krig med Tyskland, og svaret er negativt, som De vil slutte av den underretning som er gitt i det foregående avsnitt.

Deres oppriktige,
L.A. Willsdon

og OKW hadde visst om det, da ville denne mann blitt stilt for krigsrett. Jeg er sikker på at dette aldri hendte.

Amen: For eksempel - visste De at Rosenberg hadde erklært seg enig i at for hver av de første tre måneder etter 13. mars 1940 skulle 10 000 pund betales til Quisling for å understøtte hans sak?

Keitel: Jeg har aldri hørt om dette.

Amen: Er De sikker?

Keitel: Ja, jeg er. Jeg ville ha visst om dette, hvis han hadde blitt tilbudt det.

Amen: Men er det ikke et faktum at planene om å gjøre en invasjon i Holland og Belgia ble forandret fordi Quisling overbeviste Der Führer om nødvendigheten av en operasjon mot Norge først?

Keitel: Quisling hadde ikke noen innflytelse på dette.

Amen: Hvordan vet De det?

Keitel: Det tror jeg må være umulig.

Amen: De vet ikke hvilken innflytelse han hadde på Der Führer. Visste De det?

Keitel: Jeg tror at Quislings innflytelse på Der Führer kan man nesten se bort fra.

Ytringsfriheten ...

Forts. fra side 1

Michelsen? Private kjærlighetshistorier ville ikke vært passende, selv om etterkommere skulle ha tillatt det, og selv om våre rettsregler ikke hadde hindret det.

I professor Wyllers bok om Chr. Michelsen er alle menneskelige trekk til de grader rensket ut, at man knapt tør tro at statsmannen har eksistert som levende vesen.

Det er ikke noe jeg ikke vet om Sir Randolph Churchills sykdom og tiltagende åndssvakhet, eller om hans hustru (Winstons mor) og hennes mange erotiske eventyr. Ja, vi vet nøyaktig ved hvilken leilighet Randolph Churchill pådro seg syfilis i Oxford, og vi kjenner til bunn Lady Churchills elskere. Winston Churchills lege, Lord Moran, utga en kjempebok om Churchills sykehistorie, der ingen legemlige eller åndelige funksjoner er forbigått i taushet. I slagtummen etter denne indiskrete bok fikk man øye på frontlinjene

Forts. side 9 ➔

Ytringsfriheten ...

Forts. fra side 8

mellom «sannhetens armé» og privatlivets beskyttede fred. Men det går selvsagt en grense mellom den senile, når han er statsminister, og den syke når han er privatmann (og allikevel hører verdenshistorien til).

Disse åpenheter virker på en nordmann fullstendig ubegripelig. Og dog er det nettopp denne utvidelse av kunnskapen om et menneske som fremkaller en dypere interesse og en mer dramatisk identifikasjon. På dette punkt svarer de angelsaksiske tradisjoner til skjønner krav: Diktningen kjenner ikke individets ukrenkelighet, tvertimot; medfølelsen utløses nettopp av at vi trenger inn i sjel og kropp i alle detaljer.

Dette uvilkårlige sammenfall av og sammenstøt mellom det litterære og det autentiske er av psykologisk interesse, men håpet om å vinne gehør for en slik problemstilling i Norge, er lik null. Dette avspeiler seg i norsk domspraksis og i pressens varsomhets-plakat. Bare den sannhet som er nødvendig, og av saklig, offentlig interesse, er tillatelig. Resten er privatliv.

De fleste nordmenn vil uten videre slutte seg til dette syn. Men det er rart med sannheten. Som med friheten trives den ikke med begrensninger.

Motstrebende vil noen kanskje medgi at hvis opplysningene bidrar til å klargjøre handlinger eller holdninger, eller hvis tilstrekkelig tid er medgått, kan indis-kresjoner gis fri. Men sannheten har kanskje sin uavhengige egenverdi?

Hva som er aktverdige grunner finnes ikke definert noe sted, men tendensen i Norge er ikke til å ta feil av: Enhver inntrengen i folks privatliv vekker umiddelbar uvilje, som om den naturlige nysgjerrighet og behovet for personlige opplysninger automatisk møter sin etiske motsigelse. Vi får ikke engang vite hva folk er døde av. Og selvmord må ikke omtales - det nevnes uttrykkelig i pressens varsomhets-plakat. Ingen fikk noensinne vite at den tragiske skuespiller Odd Frogg kastet seg ut av vinduet på Frogner Plass i Oslo, eller at vår skøyte-konge Oscar Mathisen skjøt sin kone og derefter seg selv. Da drapsmannen begikk selvmord, gikk han fri for omtale. Dagbladet bragte nyheten (alltid foran) og vakte en storm av avsky. Hvorfor?

Idag ville Jan Baalsruds bok «9 liv» bli forbudt fordi den utaler seg nedsettende om en etnisk gruppe; same-ne. En ny lov gnager løs stykker av Grunnlovens §100 som en gang ga meg rett til fritt å vurdere og mene hva jeg ville om tyskere, samer, jøder, arabere og bergensere. I Norge er lovgiverne pragmatiske mo-

ralister. Er motivet menneskevennlig blåser man i Grunnloven og prinsipper. Vedkommende lov sikrer naturlig til forfulgte minoriteter (jøder og negre), men inneholder ingen prinsipiell avgrensning.

Tar vi et overblikk over hele vår rettstilstand på personlighetsvernets område blir man slått av hvordan grensene for dette vern år etter år er blitt utvidet, enda vi ikke har en eneste lov som fastslår vernets karakter eller grenser. (sitat slutt)

Dette ble skrevet for 25 år siden, men fortsatt er uklarehetene omkring personvernet de samme?

F.eks. - skal det gjelde alle? - også tidligere NS-medlemmer? Om oss har jo alt av skitt og anklager vært slengt ut i øst og vest, oftest med navns nevneelse?

For en tid siden tok jeg spørsmålet opp med redaktøren for en kjent dagsavis. Han mente at pressen for lengst hadde ryddet opp i de fatale overgrep i tiden etter 1945, men slo fast at den med full rett kunne navngi levned og døde aktører i forbindelse med begivenhetene den gang. Redaktøren viste her til bl.a. «Norsk Krigsleksikon 1940-1945» og flere andre bøker.

Han delte fullt ut forlagdirektør Henrik Groths syn på begrepet «privatlivets fred», - men tilføyet: «Uklarhetene kan jo også være til vår fordel.»(!)

Kommunisten blir...Forts. fra side 5

jetunionen i 1930-årene. Han falt i unåde, trolig fordi hans alkoholforbruk tidvis var større enn kommunistene kunne tåle. Som straff måtte han arbeide ett år som snekker ved en bedrift utenfor Moskva. Dette var en av de metodene kommunistene brukte for å få sine medarbeidere inn i folden igjen. Furubotn ble sendt tilbake til Norge og plassert som sekretær i Bergen. Der var han da tyskerne okkuperte Norge i april 1940. Siden opprettet han en geriljaavdeling som slo seg til i Valdres.

Osvald Sunde var hans «stabsjef». Vinteren 1941 ble Furubotn ved hemmelig valg innsatt som sekretær i NKP som drev illegalt. Han fortsatte som sekretær etter krigen, men ble avsatt ved et internt kupp i partiet i oktober 1949. Da var hans stabsjef fra krigens dager med på fysisk å kaste Furubotn-folkene ut fra NKPs kontorer. De norske kommunistene som fikk undervisning ved skolene i Sovjetunionen viste seg å være idealister med stor kammoral. Under tyskernes okkupasjon i Norge ble mange av dem arrestert etter at Dimitrovs råd om å bringe partiarkivet i sikkerhet ikke ble fulgt. Noen mener dessuten at enkelte kan ha røpet opplysninger under tortur eller trussel om tortur.

Over halvparten av de 21 sentralkomiteemedlemmer i NKP som ble henrettet av Gestapo eller døde i tysk fangenskap, hadde vært ele-

ver på Vesten-universitetet eller på Leninskolen. De hadde vist overfor sine kamerater at de var blant de rene og ranke og hadde kjempet til døden for den store sak.

De norske kommunistene som oppholdt seg ved skole- ne i Sovjetunionen i 1930-årene har ikke fortalt eller offentliggjort noe om dette. De oppholdt seg der da verden for øvrig ble kjent med tvangskollektiviseringen av jordbruket og at millioner av kulakker ble drept eller for- svant. Fra 1936-38 satte Stalin i gang utrenskninger innen partiapparatet, stats- administrasjonen og hæren. Under Moskvaprosessene ble tidligere trofaste kom- munistledere og medlem- mer anklaget for forræderi og spionasje. Alle medlem- mer av politbyrået i Lenins tid ble henrettet. Mange andre ble arrestert og sendt til fangeleire, flere tusen offiserer ble skutt.

Opplæringen av kadrene fortsatte etter krigen. I 1958 var det elleve NKP-ere som dro til Sovjetunionen for å få politisk opplæring, og året etter 12 elever ved den ettårige partiskolen.

I tillegg til disse langvari- ge studieoppholdene ble det sendt grupper på tre måne- ders kurs. Elevene ble pluk- ket ut fra hele landet. På den måten skaffet man seg gode kaderledere overalt. Etter hvert overtok DDR en god del av skoleringen av trofas- te norske kommunistledere.

Om lus og annet ... Forts. fra side 6

våre sinn har ikke plass for negative følelser.

Våre hjerter rommer ikke nazister. Vi skal bygge landet. Det er vår oppgave. Men hvem kan bygge på sviktende grunn? Kan vi flytte inn i huset vårt igjen før den siste vegglusen er borte, før vi har visshet for at ikke en eneste har gjemt seg vekk, ferdig til å forme- re seg? (sitat slutt)

Kjære «Folk og Land».

Jeg har hørt meget om lus i mitt liv.

Min far seilte i den norske handelsflåte før siste krig, - og han pleide å si at den sjømann som ikke hadde opplevet vegglus ombord i norske skip, han hadde ikke vært noen fullbefaren seiler.

Vegglus var en sann plage på de fleste skip den gang, - og slekninger av meg som reiste i alliert krigsfart i de

fem onde år har fortalt meg at også de opplevet krypene. Vanskelig å tro at de vegglu- sene var stygge quislinger.

Før min mann falt på Leningradfronten skrev han i sine brev om lus som plaget frontkjemperne dag og natt. Det var ikke vegglus, men den verste arten, nemlig kroppslusen som spiller en viktig rolle for overføring av sykdommer, således flekky- fus, skyttergravsfeber og i

enkelte tilfeller pest. Lus som ikke bare frontkjemper- ne stiftet bekjentskap med, men også fienden i gravene et par hundre meter unna dem. Ja, over hele Sovjetpa- radiset herjet de.

Redaksjonskomiteen for bladet «Kvinnefronten» som besto av kommunister, og som øyensynlig hadde forstand på lus, fortalte oss aldri om dette var snille eller stygge Stalinister.

Mordet på Leo Trotsky

En uhyggelig skildring av historiens mest omdiskuterte drap

Oversatt fra FBI-mannen Guenther Reinhardts bok:
«The Secret Soviet Terror Against America»

DEL 1

«I 1940 knuste en ung mann med mange navn og mange talenter skallen på Leo Trotsky med en is-øks. Morderens arm beveget seg mindre enn tre fot, efterat offeret var blitt jaget nesten 10.000 km - fra Moskva til Mexico (via Norge!). Dra- pet ble et av historiens mest diskuterte politiske mord. Ved hjelp av utallige vitne- prov og ved å kombinere fakta har man kunnet kart- legge i store trekk hva det var som skjedde, men alli- kevel sitter offentligheten igjen med følelsen av at det aldri er blitt påvist sikkert at Kreml hadde noe med mor- det å gjøre. Det ledd i kje- den som knytter Moskva til mordet i Mexico finnes imidlertid. Jeg vet det. Jeg så det bli smidd.

Mange har «antatt» at denne eller hin omstendig- het gjør Sovjets medvirk- ning i mordet utvilsom. Og de har gjort riktige antagel- ser. Det var et merkelig, og tildels skremmende over- blikk jeg fikk over saken da jeg arbeidet med den.

Jeg reiste til Mexico City i 1942 etter ordre fra FBI. Generelt gikk oppdraget ut på å granske nazistiske og kommunistiske agents virksomhet syd for grensen. Men som spesial-oppdrag hadde jeg å intervju den mannen som drepte Leo Trotsky.

Det var det samme hva han sa, bare han sa det på tysk. Jeg ville bare høre hans aksent. Den forvirren- de mengde av alias'er denne

mann opererte under, og hans imponerende sproglige evner gjorde spørsmålet om hans identitet til et av de største mysterier under retts- saken mot ham. *Frank Jac- son* var det navn han satt arrestert under.

Hvis han var tysk ville jeg kunne høre på aksenten hans hvor han var født. Som regel kan jeg ved å lytte til aksenten si hvor en tysker er født, innen en radius av ca. 50 km. Og hvis morderen ikke var tysk ville jeg kunne høre det på hans tyske uttale hvilket sprog som var hans morsmål.

Mitt offisielle påskudd for å være i Mexico var et vagt journalistisk free lance- arrangement. Jeg skulle ikke under noen omstendighet innvie andre etterretningsin- stanser i mitt virkelige opp- drag. Her skal bemerkes at det amerikanske militære etterretningsvesen gjorde sitt beste for å avsløre meg. De hadde, fikk jeg vite sene- re, mistanke om at jeg var nazistisk eller kommunistisk agent...

Så snart jeg hadde instal- lert meg på det luksuriøse Hotel Reforma foretok jeg de nødvendige telefonopp- ringninger for å informere de andre utenlandske jour- nalister i byen om at en kol- lega var ankommet. Den påfølgende gjestfrihet var om ikke utelukkende altruis- tisk, så iallfall særdeles nyt- tig for meg. Den satte meg i forbindelse med *Maria Asunsolo*, innehaverske av et lite, men eksklusivt

ER DET BARE SEIERHERRENE SOM HAR KRIGSINVALIDER?

Overskriften er ikke vår. Den er hentet fra Arbeiderpartiets avis på Kongsvinger, «Glåmdalen», så tidlig som i 1965.

Den følgende tekst er også hentet uavkortet derfra.

Det kunne nok være noe småtteri å bemerke, spesielt når det gjelder innsenderens redegjørelse for de to frontkjempers motiver for frontinnsatsen, men noen konsesjoner måtte vel vedkommende gi for å få innlegget inn i avisen.

Her følger det:

Jeg har noen kjente fra da jeg var barn. I 1942 var jeg 12 år. De store gutta i gren- da hjemme var 18 og 20. En av dem falt ved Enare, en ved Carkow. En hørte til 6.armeen og overlevde slag- get ved Stalingrad. En del- tok både ved Don, på Krim og i Rommels armé i Afrika. Alle disse karene sloss på feil side. En fikk ødelagt begge trommehinnene, en annet et bein. Før krigen sluttet fikk to av dem Jern- korset, og da freden kom fra 4-6 års fengsel. Siden har de arbeidet i jord- og skogbruk. Noen hardbarkede karer, har jeg ofte tenkt, for sårene deres har grodd og nervene synes å være helt i orden. Ikke engang 20 års spott fra alle oss «gode nordmenn» synes å ha tatt på dem.

Disse kampene på Øst- fronten, var de bare små- krangel? Ved Stalingrad falt det et par hundre tusen mann, ved Sevastopol like mange, men å delta i slike slag har altså ikke vært same nervepirrende påkjen- ning som 6 måneder på Gri- ni hvor mange havnet etter en «innsats» som besto i oppkjeftighet.

Etter disse ord er jeg selv- følgelig gammel nazist, eller

enda verre, jeg er nynazist. Jeg er hverken det første eller det andre. Under kri- gen var jeg bare et barn og forsto enda mindre enn to av mine 20-årige sambygding- er. En vintermorgen i 1942 fikk de en overhøvling av bonden de arbeidet hos. De stelte fjøset der. Gubben var jøssing, og denne morgenen sint for dårlig fjøsstell. Røk- terne var bare 20 år. For å hevne seg på arbeidsgiveren brukte de middagsøkta til å reise til Hamar hvor de meldte seg til Bataljon Viking. Sterkere motiv had- de de ikke, ved siden av eventyrlysten. Den ene av guttene lever ennå. Jeg kan få ham til å sverge på at han den dagen i 1942 ikke tenkte på noe om politikk og ikke hadde noen høye idealer om «noe å kjempe for».

«Kampen mot bolsjevi- men» var for ham like tom, meningsløst og intetsigende som «Halleluja» i julesange- ne. Rent tilfeldig kom gutte- ne ut i det, akkurat som mange på den riktige siden.

Dette viser hvor menings- løs vanvittig en krig er. Alle mennesker jeg kjenner har livet inderlig kjær. Det fin- nes ingen ære, ingen skam stor nok å dø for. «Å dø for

andre» er krigsromantikk, sludder og vås, den største usannhet og falskeste trøst vi gjenlevende har.

Jeg kjenner ingen front- kjempere som er krigsinva- lider eller som har bedt om hjelp. For noen gjennombar- kede menn nettopp disse må være? Så trenger de vel hel- ler ingen krigsinvalidepen- sjon, skjønt de, og deres falskheter ville bli tatt for sannhet, kunne stå fram og si: Det er 25 år siden jeg fri- villig og blødende deltok i den kamp gode nordmenn nå ofrer milliarder på for å lære sine gutter - kampen mot bolsjevismen.

Krigsinvalidene, de som ble helseløse etter kamp på riktig side, har fått og får for liten støtte. Deres innsats, selv om den helt tilfeldig førte til det gode og riktige, er mer verdt enn den lønn vi andre har gitt, men disse som deltok på feil side, trenger de da ingen støtte? Og hvis vi kjenner etter innerst inne i oss, er vi rett- ferdige?

Alle som tror på denne ordsvada, dette festtaleprek om «å kjempe for Gud, kon- ge og fedreland», kan spørre den første om rettferdighete- n. **t.b.**

kunstgalleri i Mexico City og god venn av den betyde- lige, men dessverre kommu- nistiske, meksikanske kunstmaleren *David Alfaro Siqueiros*, veteran fra bor- gerkrigen i Spania...

Beslutningen om å drepe Trotsky ble truffet i Moskva i 1937, samme år som Trot- sky bosatte seg i Mexico. Den hemmelige utsending

som bragte ordren fra Mos- kva til Amerika var i partiet kjent som «Mr. Roberts».

Hans virkelige navn var dr. *Gregorij Rabinovitsj*, sjef for det russiske Røde kors- kontor i New York. Sovjets hemmelige politi tar det ikke så nøye med hvilke respektable organisasjoner de bruker som redskap.

Louis Budenz spilte en

rolle i «Operasjon Trotsky» samme år. Han introduserte dr. Rabinovitsj - under nav- net John Rich - for en ung dame ved navn *Ruby Weil*, som fremdeles bor på Man- hattan. Det som gjorde hen- ne brukbar på dette stadium var at hun kjente en annen ung dame, *Hilda Agcloff*, hvis søster *Ruth* var Trots-

Forts. side 11 **►►**

Mordet på ...

Forts. fra side 10

kys sekretær i hans godt beskyttede eksil-villa utenfor Mexico City, og hvis andre søster *Sylvia* brukte all sin fritid og sine ferier til kurértjeneste for Trotsky.

Ruby Weil ble så godt kjent med *Sylvia* at hun fikk bli med til et trotskist-møte i Paris, hvor Frank Jacson kommer inn i bildet. Jacson hadde et charmerende ytre, og han tok straks sikte på å erobre den forholdsvis lite pene *Sylvia* og gjøre henne til et lydig redskap. Det lyktes ham å få *Sylvia* forelsket.

I mellomtiden kommer også en annen figur fra Brooklyn inn i bildet, nemlig *Rose Arenal*, gift med *Luis Arenal*, en meksikansk kommunist. I sin fritid fungerte hun som bindeledd mellom de mange personer i Mexico som planla «Operasjon Trotsky»...

Roses svoger *Leopoldo*, medlem av det meksikanske kommunistpartiets «lille Komintern» hadde det ganske travelt sommeren 1939 med å pendle frem og tilbake mellom Mexico og Manhattan. Nok en Arenal var i Mexico City, nemlig *Angelica Arenal*, David Alfaro Siqueiros' hustru.

Den 24. mai gjorde iallfall endel av de mange Arenal-talenter seg gjeldende på avisens førstesider; det mislykkede maskingevær-attentatet mot Trotsky. Den eneste som ble drept var *Robert Shelton Harte*, en av Trotskys livvakter. Og han fikk en fryktelig død, idet han ble kidnappet av kommunistene, som torturerte ham og parterte ham. To Arenal'er ble arrestert og tilsto sin delaktighet i attentatet. De uheldige var *Luis* og *Leopoldo*.

Skjønt så svært uheldige var de ikke. Hvordan det var eller ikke var så kom de

aldri for retten. *Angelica Arenal*, som hadde deltatt aktivt i kidnappingen og mordet på livvakter, unnagikk også straff. Hennes mann *Siqueiros* kausjonerte for henne og klarte senere å oppnå påtaleunntatelse på grunn av manglende bevis.

Likvideringen av Trotsky falt nå på Jacson alene. Han kurtiserte fremdeles iherdig *Sylvia Ageloff*, som i sin blinde kjærlighet var blitt med ham til Mexico City. Der hadde hun, kort før det mislykkede attentat på Trotsky, introdusert ham for *Alfred* og *Marguerite Rosmer*, et ektepar som var Trotskys gode venner. Denne presentasjon bli i virkeligheten Trotskys dødsdom. Det var *Rosmer* og ikke *Sylvia Ageloff*, som det hittil har vært hevdet, som introduserte Jacson for den mann han skulle drepe.

Igjen bisto kunstmaleren *Siqueiros* morderne. Værelse 602 i Ermita Building, som han hadde leiet i all stillhet, var den «forrettingsadresse» Jacson brukte som skalkeskjul for sitt opphold i Mexico.

Jacson møtte Trotsky første gang sammen med *Rosmers* den 28. mai 1940. Han besøkte siden Trotsky ti ganger i dennes villa utenfor Mexico City. Dette er notert omhyggelig i Trotskys dagbok.

Den ellefte og siste gangen var tirsdag den 20. august 1940. Jacson kjørte i sin Buick ut til Coyacan... Han ble sluppet innenfor porten og fant Trotsky i gården, opptatt med å mate sitt barnebarns kaniner.

Det var en artikkel han ville diskutere med Trotsky, sa Jacson og han ble straks invitert inn og opp i annen etasje der den gamle mannens arbeidsværelse lå. Jacson bar over armen en pent sammenlagt gabardinfrakk. Innpakket i den var isøksen. Den hadde avkuttet håndtak for at den skulle være lettere å skjule. I kappen var også en dolk, inn-

sydd på en slik måte at den kunne rives frem med ett grep. I lommen hadde Jacson en revolver. Han var en begavet mann, og hans

fremste talent var grundig- han kom imidlertid bare til å behøve isøksen for å drepe Trotsky.

Forts. neste nummer

VENNEGAVER TIL «FOLK OG LAND»

Denne gang kvitterer vi for 91 vennegaver som gir tilsammen kr. 28.420,-.

Bidragene skal som kjent erstatte vanlige annonser som vi aldri får, og de er derfor et nødvendig tilskudd til driften.

I forbindelse med fornyelsen av abonnementet følger en innbetalingskupong i dette nummer. På denne er det også mulig, ved siden av abonnementskostnad, også å innbetale en vennegave. Gjør det.

På forhånd takk!

Vår adresse er:

FOLK og LAND, Postboks 3239 Elisenberg
0208 Oslo

Vi takker for følgende vennegaver:

Initialer	Sted	Beløp	Initialer	Sted	Beløp
J.E.	Skien	240,-	T.T.	Eidanger	200,-
I.L.	Torp	240,-	L.R.	Brandbu	340,-
O.J.	Nedenes	140,-	O.K.	Husøysund	100,-
S.D.	Kongsvinger	200,-	W.H.	Svolvær	200,-
E.R.K.	Skien	40,-	S.C.	Gjøvik	240,-
S.K.	Sverige	60,-	T.J.	Røyken	200,-
H.R.	Gjøvik	200,-	T.H.	Trondheim	300,-
A.G.	Helle	50,-	O.G.	Sande	340,-
S.S.	Porsgrunn	100,-	R.T.	Årnes	300,-
O.K.	Rælingen	200,-	J.K.H.	Sandsøy	200,-
B.J.	Kristiansand	200,-	Ellen	Bergen	300,-
P.B.	Oslo	840,-	S.M.	Tyskland	260,-
R.J.	Flisa	100,-	K.Å.	Vrådal	100,-
P.F.S.	Oslo	100,-	E.S.	Sande	100,-
R.K.	Bekkestua	200,-	E.M.N.	Mandal	200,-
L.L.	Kolbotn	100,-	F.H.	Oslo	200,-
M.A.	Dovre	100,-	W.P.	Oslo	100,-
A.A.	Bøstad	5000,-	P.W.	Oslo	500,-
M.N.	Oslo	200,-	R.S.	Tønsberg	300,-
H.K.	Gvarv	300,-	F.S.	Stavanger	500,-
A.H.	Stanghelle	200,-	K.K.	Brumunddal	200,-
J.H.	Lørenskog	200,-	M.A.	Ålesund	200,-
A.N.	Evje	100,-	M.S.	Steinkjer	300,-
E.T.	Rømskog	10,-	R.B.	Stokmarknes	100,-
O.W.	Oslo	200,-	N.D.	Leksvik	100,-
O.E.N.	Hunndalen	540,-	R.O.	Rolvøy	100,-
B.N.D.	Brandbu	440,-	F.R.	Haugesund	40,-
H.N.	Hurdal	200,-	T.R.	Hell	100,-
S.B.	Straumsgrend	100,-	J.T.	Hunndalen	100,-
K.R.	Kongsvinger	200,-	O.B.	Oslo	300,-
I.S.	Nore	840,-	R.K.	Langhus	100,-
B.H.	Fetsund	100,-	E.S.	Kapp	100,-
O.S.	Larvik	50,-	E.P.	I. Arna	200,-
A.B.	Nesttun	200,-	I.T.	Hosanger	100,-
S.L.	Viksdalen	40,-	H.H.	Hafsrjord	200,-
K.K.A.	Bøstad	340,-	L.B.	Revsnes	100,-
R.B.	Oslo	200,-	J.M.	Larvik	140,-
Y.F.	Stavanger	100,-	O.H.	Seljord	100,-
T.M.	Oslo	500,-	F.H.	Langhus	80,-
R.A.	Oslo	300,-	O.G.	Våler	800,-
S.T.	Tuddal	340,-	J.E.	Skien	240,-
K.H.	Stabekk	300,-	I.L.	Torp	240,-
T.S.	Treungen	140,-	O.J.	Nedenes	140,-
S.H.	Våle	100,-	S.D.	Kongsvinger	200,-
K.H.	Valle	200,-	E.R.K.	Skien	40,-
R.D.	Nordsurla	50,-	S.K.	Sverige	60,-
O.T.	Sandnes	250,-	H.R.	Gjøvik	200,-
H.O.H.	Porsgrunn	800,-	A.G.	Helle	50,-
R.J.	Bergen	200,-	S.S.	Porsgrunn	100,-
G.S.	Kristiansand	340,-	O.K.	Rælingen	200,-
M.E.	Sandefjord	100,-			

BOKTJENESTEN

POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO

- eks. Inger Cecilie Stridsklev: «M/S Theklas himmelferd» kr. 100,-
- eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Innbundet) . kr. 200,-
- eks. Vidkun Quisling: **Russland og Vi** (Heftet) kr. 100,-
- eks. Odd Melsom: **På nasjonal urlaspast** kr. 50,-
- eks. Knut Steenstrup: **Dilemma** kr. 50,-
- eks. Sundra Sand: **Hva er Kristen Samling?** kr. 5,-
- eks. Sundra Sand: **Noen enrindringer fra tiden omkring Vidkun Quislings siste dager** kr. 5,-
- eks. Anna Kientopf: **Det fredsfiendtlige trauma** kr. 50,-
- eks. Hans Gervik: **Refleksjoner etter 50 år** kr. 50,-
- eks. Ståle Fagerland: **Et navn til låns** kr. 100,-
- eks. Johs Myhren: **Skyldig - uskyldig?** kr. 50,-
- eks. John Sand: **Elverumsfullmakten** kr. 50,-

Legg til kr. 20,- for forsendelser ved forskuddsbetaling til:

Postgiro 0807-5.15.02.89. Bankgiro 6063.05.00926 eller ved sjekk i kontanter eller frimerker. (Ellers porto og oppkravsgebyr.)

I alt bestilles for kr. som betales slik:

Navn:

Adresse:

Postnr.:Sted:

RETURADRESSE:
BOKS 32 39 ELISENBERG, 0208 OSLO - TELEFON 61 33 20 87

NR. 4 - 1999

Siste dag i Krasnoje Selo

Legionen og Karl Holter tar avskjed med sine falne

Visse germanske stammer på folkevandringens tid ropte alltid sine falnes navn etter et slag. Det var deres tro at de døde fulgte dem - enten tilbake til heimlandet eller videre på ferden mot kjent eller ukjent mål.

Legionen står oppmarsjert på vegen framfor kirkegården i Krasnoje Selo.

En tett, grå mur av alvorlige unge menn.

Legionsjefen taler.

Han sier det som skal sies. Ikke mer. Ingen overflødige ord.

Så roper han eldstemann fram.

Jeg står ytterst på høyre fløy, så det blir et stykke å gå, før jeg kommer fram til sjefen og får fortegnelsen over de falne. Så går jeg opp til et veldig steinkors, som er gravlundens midtpunkt. Jeg står med ryggen mot korset.

Framfor meg står legionen. Tusener øyne er rettet mot meg. Jeg kjenner de fleste av guttene personlig. I vinterens løp er jeg blitt venner med dem.

Jeg har besøkt alle stillinger, alle bunkers, alle forlegninger, depoter, kvarterer, sykehus.

Jeg har vekslet noen ord med så å si hver eneste en av dem. Ihvertfall har jeg talt til dem alle. Mange ganger.

Jeg har kunnet muntre dem i små selskaper, i større fester. Jeg har en god, trygg visshet for at de lysnet i blikket når jeg hilste på dem.

Jeg har kunnet gi dem noen stunder hvor gleden og muntherheten fikk blusse opp.

Jeg har også tolket alvor for dem. Talt om Norge slik det stiger fram i de store dikters prosa og poesi.

Alltid møttes jeg av levende forventning når jeg dukket ned i en trang underjordisk hule eller steg fram på podiet i soldaterheimen, hvor vi hadde våre kameratskapskvelder.

Også i dag møtes jeg av forventning.

Jeg føler denne merkelige vekselvirkning som gjensidig forståelse gir.

Denne kraften som strømmer fra tilhørerne til kunstneren eller forkynneren og av ham atter slynges forsterket tilbake og gjør hver enkelt tilhører delaktig i summen av den samlede styrke. Denne mystiske makten som gjør det mulig for kunstneren og forkynneren å trenge ut over sin egen begrensning, og som er forutsetningen for all kunst, for all religion.

Det gjelder klovnen i sirkusmanesjen. Det gjelder Guds tjener framfor dommens høgalter.

Og det gjelder legionens eldste her han står med tre ark papir i hånden.

På disse tre ark står navnene skrevet.

De navn jeg skal rope ut så høyt og tydelig at de klart oppfattes av ytterste fløyemann til høyre og ytterste fløyemann til venstre.

Det er min oppgave i dag. Og den oppgaven er jeg voksen.

Jeg har lært å bruke min stemme og jeg vet hvor langt den bærer. Jeg har talt til

større forsamlinger i friluft enn til denne flokk av værbitte krigere, som står der med øynene rettet mot meg.

Hver eneste en av dem skal tydelig oppfatte hvert eneste navn jeg roper ut. Til hvert enkelt navn knytter det seg minner om gode stunder. Om felles glede, om felles sorger, om felles tro og felles kamp. Våpenbrorskapets sterke bånd skal atter knyttes mellom dem som står oppmarsjert i grå geledder og dem som ligger under muld. Å løse minnes kilder så de samles i en bred flod som strømmer gjennom sinnene. Det er min oppgave i dag.

Nei! ... Nei! ikke bare det!

De falnes navn skal jeg rope så sterkt at hver enkelt hører min kallen. Fra ytterste fløyemann på høyre side til han som ligger lengst til venstre i den dobbelte rekken av trekorsprydete gravhauger på hvilke det hist og her skimtes kranser og granbar som ikke er visnet under snøen.

Ja, det er dere mine døde venner, jeg kaller på i dag.

Høyt og tydelig roper jeg navnene og gjør et opphold mellom hvert navn.

Og det forunderlige skjer, at jeg føler gjenklagen, føler styrken strømme mot meg fra dem jeg taler til. Og det er ikke de levende legionærer på vegen bak meg, men de som ligger under gravene framfor mine øyne.

Og når jeg har ropt alle navn og bedt dem følge oss tilbake til Norge, vet jeg at så vil skje.

«KJAKAN» - årtusenets person?

«For meg utgjør sadomasochisme og kunst en helhet i et jævlig vakkert liv», sa maleren Hans Petter Stubergh til «Dagbladet» for to år siden.

Nå bobler han over av entusiasme i forbindelse med en fredsutstilling han har åpnet i Galleri Galtung i Oslo.

Her får det kunstinteresserte publikum seg litt av et sjokk, når det møter 40 fargesterke portretter av landets største helt, Gunnar «Kjakan» Sønsteby, malt sammen med dødningskaller og dyrehoder.

«Gunnar er bare helt rå. Han er det mest krytalliserte mennesket jeg har møtt», fastslår kunstneren, og i et intervju med «Dagbladet» foran utstillingen pekte han på Sønsteby som årtusenets person i Oslo.

«Ungdommen tar fredsdemokratiet for gitt. Derfor er det viktig å få en fyr som Sønsteby fram i lyset igjen», sier han.

«Dagbladet» tilføyer: «Denne måned er det tre år siden Stubergh la vekk flaska for siste gang. Siden har han latt det burleske gjennomsyre både kunsten og de mer private delene av livet».

Mange vil nok mene at det hadde vært bedre om Stubergh hadde blitt ved sin flaske og derved spart folket for Sønsteby både i rå og konservert form. Men kanskje også spart Sønsteby for en oppmerksomhet som vel burde være i drøyeste laget selv for hans PR-appetitt? ●

- Vet Du hvem dette er? spør en leser som har tegningen liggende hjemme. Såvidt han vet er det en kjent NS-mann; men hvem? Kan du gi oss et tips?

- Husk bladpengene!

Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie

Adresse: POSTBOKS 3239 ELISENBERG, 0208 OSLO